

శ్రీః
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీమహాభారతే శాంతిపర్వణి రాజధర్మానుశాసనపర్వణి
సప్తచత్వారింశతతమేఽధ్యాయే

॥ శ్రీ భీష్మస్తవరాజః ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

శ్రీ రంగరామానుజ మహాదేశికన్

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

॥ శ్రీ భీష్మస్తవరాజః ॥

జనమేజయ ఉవాచ

శరతల్పే శయానస్తు భరతానాం పితామహాః |

కథముత్సృష్టవాన్ దేహం కంచ యోగమధారయత్ || 1 ||

వైశంపాయన ఉవాచ

శృణుష్వావహితో రాజన్ శుచిర్భూత్వా సమాహితః |

భీష్మస్య కురుశార్ధూల దేహోత్సర్గం మహాత్మనః || 2 ||

నివృత్తమాత్రే త్వయన ఉత్తరే వై దివాకరే |

సమావేశయదాత్మానమాత్మన్యేవ సమాహితః || 3 ||

వికీర్ణాంశురివాదిత్యో భీష్మః శరశతైశ్చితః |

శుశుభే పరయా లక్ష్మ్యా వృతో బ్రాహ్మణసత్తమైః || 4 ||

వ్యాసేన వేదవిదుషా నారదేన సురర్షిణా |

దేవస్థానేన వాత్స్యేన తథాఽశ్మకసుమంతునా || 5 ||

తథా జైమినినా చైవ పైలేన చ మహాత్మనా |

శాండిల్యదేవలాభ్యాం చ మైత్రేయేణ చ ధీమతా || 6 ||

అసితేన వసిష్ఠేన కౌశికేన మహాత్మనా |

హరీతలోమశాభ్యాం చ తథాఽఽత్రేయేణ ధీమతా || 7 ||

బృహస్పతిశ్చ శుక్రశ్చ చ్యవనశ్చ మహామునిః |

సనత్కుమారః కపిలో వాల్మీకిస్తుంబురుః కురుః || 8 ||

మౌద్గల్యో భార్గవో రామస్త్వణబిందుర్మహామునిః |
పిప్పలాదోఽథ వాయుశ్చ సంవర్తః పులహాః కచః || 9 ||

కాశ్యపశ్చ పులస్త్వశ్చ క్రతుర్దక్షః పరాశరః |
మరీచిరంగిరాః కాశ్యో గౌతమో గాలవో మునిః || 10 ||

ధౌమ్యో విభాండో మాండవ్యో ధౌమ్రః కృష్ణానుభౌతికః |
ఉలూకః పరమో విప్రో మార్కండేయో మహామునిః || 11 ||

భాస్కరిః పూరణః కృష్ణః సూతః పరమధార్మికః |
ఏతైశ్చాన్వైర్మునిగణైర్మహాభాగైర్మహాత్మభిః || 12 ||

శ్రద్ధాదమశమోపేతైర్వృతశ్చంద్ర ఇవ గ్రహైః |
భీష్మస్తు పురుషవ్యాఘ్రః కర్మణా మనసా గిరా || 13 ||

శరత్పగతః కృష్ణం ప్రదధ్యో ప్రాంజలిః శుచిః |
స్వరేణ హృష్టపుష్టేన తుష్టావ మధుసూదనం || 14 ||

యోగేశ్వరం పద్మనాభం విష్ణుం జిష్ణుం జగత్పతిం |
కృతాంజలిపుటో భూత్వా వాగ్విదాం ప్రవరః ప్రభుః || 15 ||

భీష్మః పరమధర్మాత్మా వాసుదేవమథాస్తువత్ |

భీష్మ ఉవాచ
ఆరిరాధయిషుః కృష్ణం వాచం జిగదిషామి యాం || 16 ||

తయా వ్యాససమాసిన్యా ప్రీయతాం పురుషోత్తమః |
శుచిం శుచిపదం హంసం తత్పదం పరమేష్ఠినం || 17 ||

ముక్త్యా సర్వాత్మనాఽఽత్మానం తం ప్రపద్యే ప్రజాపతిం |
అనాద్యంతం పరం బ్రహ్మ న దేవా నర్షయో విదుః || 18 ||

ఏకోఽయం వేద భగవాన్ ధాతా నారాయణో హరిః |
నారాయణాదృషిగణాస్తథా సిద్ధమహోరగాః || 19 ||

దేవా దేవర్షయశ్చైవ యం విదుః పరమవ్యయం |
దేవదానవగంధర్వా యక్షరాక్షసపన్నగాః || 20 ||

యం న జానంతి కో హ్యేష కుతో వా భగవానితి |
యస్మిన్ విశ్వాని భూతాని తిష్ఠంతి చ విశంతి చ || 21 ||

గుణభూతాని భూతేశే సూత్రే మణిగణా ఇవ |
యస్మిన్నిన్యే తతే తంతౌ దృఢే స్రగివ తిష్ఠతి || 22 ||

సదసద్గుణితం విశ్వం విశ్వాంగే విశ్వకర్మణి |
హరిం సహస్రశిరసం సహస్రచరణేక్షణం || 23 ||

సహస్రబాహుముకుటం సహస్రవదనోఽఙ్జలం |
ప్రాహుర్నారాయణం దేవం యం విశ్వస్య పరాయణం || 24 ||

అణీయసామణీయాంసం స్థవిష్ఠం చ స్థవీయసాం |
గరీయసాం గరిష్ఠం చ శ్రేష్ఠం చ శ్రేయసామపి || 25 ||

యం వాకేష్వనువాకేషు నిషత్సూపనిషత్సు చ |
గృణంతి సత్యకర్మాణం సత్యం సత్యేషు సామసు || 26 ||

చతుర్భిశ్చతురాత్మానం సత్త్వస్థం సాత్వతాం పతిం |
యం దివ్యైర్దేవమర్చంతి గుహ్యైః పరమనామభిః || 27 ||

యస్మిన్నిత్యం తపస్తప్తం యదంగేష్వనుతిష్ఠతి |
సర్వాత్మా సర్వవిత్ సర్వః సర్వజ్ఞః సర్వభావనః || 28 ||

యం దేవం దేవకీ దేవీ వసుదేవాదజీజనత్ |
భౌమస్య బ్రహ్మణో గుప్త్యే దీప్తమగ్నిమివారణిః || 29 ||

యమనన్యో వ్యపేతాశీరాత్మానం వీతకల్మషం |
దృష్ట్వానంత్యాయ గోవిందం పశ్యత్యాత్మానమాత్మని || 30 ||

అతివాయ్వింద్రకర్మాణమతిసూర్యాతితేజసం |
అతిబుద్ధీంద్రియాత్మానం తం ప్రపద్యే ప్రజాపతిం || 31 ||

పురాణే పురుషం ప్రోక్తం బ్రహ్మ ప్రోక్తం యుగాదిషు |
క్షయే సంకర్షణం ప్రోక్తం తముపాస్యముపాస్మహే || 32 ||

యమేకం బహుధాఽఽత్మానం ప్రాదుర్భూతమధోక్షజం |
నాన్యభక్తాః క్రియావంతో యజంతే సర్వకామదం || 33 ||

యమాహుర్జగతః కోశం యస్మిన్ సన్నిహితాః ప్రజాః |
యస్మిన్ లోకాః స్ఫురంతీమే జలే శకునయో యథా || 34 ||

ఋతమేకాక్షరం బ్రహ్మ యత్తత్సదసతోః పరం |
అనాదిమధ్యపర్యంతం న దేవా నర్షయో విదుః || 35 ||

యం సురాసురగంధర్వాః సిద్ధా ఋషి మహోరగాః |
ప్రయతా నిత్యమర్చంతి పరమం దుఃఖభేషజం || 36 ||

అనాదినిధనం దేవమాత్మయోనిం సనాతనం |
అప్రేక్ష్యమనభిజ్ఞేయం హరిం నారాయణం ప్రభుం || 37 ||

యం వై విశ్వస్య కర్తారం జగతస్తస్థుషాం పతిం |
వదంతి జగతోఽధ్యక్షమక్షరం పరమం పదం || 38 ||

హిరణ్యవర్ణం యం గర్భమదితిరైత్యనాశనం |
ఏకం ద్వాదశధా జజ్ఞే తస్మై సూర్యాత్మనే నమః || 39 ||

శుక్లే దేవాన్ పితౄన్ కృష్ణే తర్పయత్యమృతేన యః |
యశ్చ రాజా ద్విజాతీనాం తస్మై సోమాత్మనే నమః || 40 ||

మహతస్తమసః పారే పురుషం హ్యాతితేజసం |
యం జ్ఞాత్వా మృత్యుమత్యేతి తస్మై జ్ఞేయాత్మానే నమః || 41 ||

యం బృహంతం బృహత్యుక్తే యమగ్నో యం మహాధ్వరే |
యం విప్రసంఘాః గాయంతి తస్మై వేదాత్మానే నమః || 42 ||

ఋగ్యజుఃసామధామానం దశార్థహవిరాత్మకం |
యం సప్తతంతుం తన్వంతి తస్మై యజ్ఞాత్మానే నమః || 43 ||

చతుర్భిశ్చ చతుర్భిశ్చ ద్వాభ్యాం పంచభిరేవ చ |
హలాయతే చ పునర్ద్వాభ్యాం తస్మై హోమాత్మానే నమః || 44 ||

యః సుపర్ణా యజుర్నామచ్ఛందోగాత్రస్త్రీవృచ్ఛిరాః |
రథంతరం బృహత్సామ తస్మై స్తోత్రాత్మానే నమః || 45 ||

యః సహస్రసమే సత్రే జజ్ఞే విశ్వసృజామృషిః |
హిరణ్యపక్షః శకునిస్తస్మై హంసాత్మానే నమః || 46 ||

పదాంగం సంధిపర్వాణం స్వరవ్యంజనభూషణం |
యమాపలరక్షరం దివ్యం తస్మై వాగాత్మానే నమః || 47 ||

యజ్ఞాంగో యో వరాహో వై భూత్వా గాముజ్జహార హ |
లోకత్రయహితార్థాయ తస్మై వీర్యాత్మానే నమః || 48 ||

యః శేతే యోగమాస్థాయ పర్యంకే నాగభూషితే |
ఫణాసహస్రరచితే తస్మై నిద్రాత్మానే నమః || 49 ||

యస్తనోతి సతాం సేతుమృతేనామృతయోనినా |
ధర్మార్థవ్యవహారాంగైస్తస్మై సత్యాత్మానే నమః || 50 ||

యం పృథగ్ధర్మచరణాః పృథగ్ధర్మఫలైషిణః
పృథగ్ధర్మైః సమర్చంతి తస్మై ధర్మాత్మానే నమః || 51 ||

యతః సర్వే ప్రసూయంతే హ్యానంగాత్మాంగదేహినః |
ఉన్మాదః సర్వభూతానాం తస్మై కామాత్మనే నమః || 52 ||

యం చ వ్యక్తస్థమవ్యక్తం విచిన్వంతి మహర్షయః |
క్షేత్రే క్షేత్రజ్ఞమాసీనం తస్మై క్షేత్రాత్మనే నమః || 53 ||

యం త్రిధాత్మానమాత్మస్థం వృతం షోడశభిర్గుణైః |
ప్రాపలః సప్తదశం సాంఖ్యాస్తస్మై సాంఖ్యాత్మనే నమః || 54 ||

యం వినిద్రా జితశ్వాసాః సత్త్వస్థాః సంయతేంద్రియాః |
జ్యోతిః పశ్యంతి యుంజానాస్తస్మై యోగాత్మనే నమః || 55 ||

అపుణ్యపుణ్యోపరమే యం పునర్భవనిర్భయాః |
శాంతాః సంన్యాసినో యాంతి తస్మై మోక్షాత్మనే నమః || 56 ||

యోఽసౌ యుగసహస్రాంతే ప్రదీప్తార్చిర్విభావసుః |
సంభక్షయతి భూతాని తస్మై ఘోరాత్మనే నమః || 57 ||

సంభక్త్య సర్వభూతాని కృత్వా చైకార్ణవం జగత్ |
బాలః స్వపీతి యశ్చైకస్తస్మై మాయాత్మనే నమః || 58 ||

తద్యస్య నాభ్యాం సంభూతం యస్మిన్ విశ్వం ప్రతిష్ఠితం |
పుష్కరే పుష్కరాక్షస్య తస్మై పద్మాత్మనే నమః || 59 ||

సహస్రశిరసే చైవ పురుషాయామితాత్మనే |
చతుఃసముద్రపర్యాయ యోగనిద్రాత్మనే నమః || 60 ||

యస్య కేశేషు జీమూతా నద్యః సర్వాంగసంధిషు |
కుక్షౌ సముద్రాశ్చత్వారస్తస్మై తోయాత్మనే నమః || 61 ||

యస్మాత్ సర్వాః ప్రసూయంతే సర్గప్రలయవిక్రియాః |
యస్మిన్ శ్చైవ ప్రలీయంతే తస్మై హేత్వాత్మనే నమః || 62 ||

యో నిషణ్ణో భవేద్రాత్రౌ దివా భవతి విష్టితః |
ఇష్టానిష్టస్య చ ద్రష్టా తస్మై ద్రష్టాత్మనే నమః || 63 ||

అకుంఠం సర్వకార్యేషు ధర్మకార్యార్థముద్యతం |
వైకుంఠస్య చ తద్రూపం తస్మై కార్యాత్మనే నమః || 64 ||

త్రిసప్తకృత్వో యః క్షత్రం ధర్మవృత్త్యాంతగౌరవం |
క్రుద్ధో నిజఘ్న సమరే తస్మై క్రౌర్యాత్మనే నమః || 65 ||

విభజ్య పంచధాఽఽత్మానం వాయుర్భూత్వా శరీరగః |
యశ్చేష్టయతి భూతాని తస్మై వాయ్యాత్మనే నమః || 66 ||

యుగేష్వావర్తతే యోగైర్మాసర్వయనహాయనైః |
సర్గప్రలయయోః కర్తా తస్మై కాలాత్మనే నమః || 67 ||

బ్రహ్మ వక్త్రం భుజౌ క్షత్రం కృత్స్నమూరూదరం విశః |
పాదౌ యస్యాశ్రితాః శూద్రాస్తస్మై వర్ణాత్మనే నమః || 68 ||

యస్యాగ్నిరాస్యం ద్యౌర్మూర్ధా ఖం నాభిశ్చరణౌ క్షితిః |
సూర్యశ్చక్షుర్ద్దిశః శోత్రే తస్మై లోకాత్మనే నమః || 69 ||

పరః కాలాత్ పరో యజ్ఞాత్ పరాత్పరతరశ్చ యః |
అనాదిరాదిర్విశ్వస్య తస్మై విశ్వాత్మనే నమః || 70 ||

విషయే వర్తమానానాం యం తే వైశేషికైర్గుణైః |
ప్రాపలర్విషయగోష్టారం తస్మై గోష్టాత్మనే నమః || 71 ||

అన్నపానేంధనమయో రసప్రాణవివర్ధనః |
యో ధారయతి భూతాని తస్మై ప్రాణాత్మనే నమః || 72 ||

ప్రాణానాం ధారణార్థాయ యోఽన్నం భుంక్తే చతుర్విధం |
అంతర్భూతః పచత్యగ్నిస్తస్మై పాకాత్మనే నమః || 73 ||

పింగేక్షణసటం యస్య రూపం దంష్ట్రానఖాయుధం |
దానవేంద్రాంతకరణం తస్మై దృష్టాత్మనే నమః || 74 ||

యం న దేవా న గంధర్వా న దైత్యా న చ దానవాః |
తత్త్వతో హి విజానంతి తస్మై సూక్ష్మాత్మనే నమః || 75 ||

రసాతలగతః శ్రీమాననంతో భగవాన్ విభుః |
జగద్ధారయతే కృత్స్నం తస్మై వీర్యాత్మనే నమః || 76 ||

యో మోహయతి భూతాని స్నేహపాశానుబంధనైః |
సర్గస్య రక్షణార్థాయ తస్మై మోహాత్మనే నమః || 77 ||

ఆత్మజ్ఞానమిదం జ్ఞానం జ్ఞాత్వా పంచస్వవస్థితం |
యం జ్ఞానేనాభిగచ్ఛంతి తస్మై జ్ఞానాత్మనే నమః || 78 ||

అప్రమేయశరీరాయ సర్వతో బుద్ధిచక్షుషే |
అనంతపరిమేయాయ తస్మై దివ్యాత్మనే నమః || 79 ||

జటినే దండినే నిత్యం లంబోదరశరీరిణే |
కమండలునిషంగాయ తస్మై బ్రహ్మాత్మనే నమః || 80 ||

శూలినే త్రిదశేశాయ త్యంబకాయ మహాత్మనే |
భస్మదిగ్ధోర్ధ్వలింగాయ తస్మై రుద్రాత్మనే నమః || 81 ||

చంద్రార్థకృతశీర్షాయ వ్యాలయజ్ఞోపవీతినే |
పినాకశూలహస్తాయ తస్మై ఉగ్రాత్మనే నమః || 82 ||

సర్వభూతాత్మభూతాయ భూతాదినిధనాయ చ |
అక్రోధద్రోహమోహాయ తస్మై శాంతాత్మనే నమః || 83 ||

యస్మిన్ సర్వం యతః సర్వం యః సర్వం సర్వతశ్చ యః |
యశ్చ సర్వమయో నిత్యం తస్మై సర్వాత్మనే నమః || 84 ||

విశ్వకర్మన్నమస్తేఽస్తు విశ్వాత్మన్ విశ్వసంభవ |
అపవర్గస్థభూతానాం పంచానాం పరతః స్థిత || 85 ||

నమస్తే త్రిషు లోకేషు నమస్తే పరతస్త్రిషు |
నమస్తే దిక్షు సర్వాసు త్వం హి సర్వమయో నిధిః || 86 ||

నమస్తే భగవన్ విష్ణో లోకానాం ప్రభవాప్యయ |
త్వం హి కర్తా హృషీకేశ సంహర్తా చాపరాజితః || 87 ||

న హి పశ్యామి తే భావం దివ్యం హి త్రిషు వర్తమాను |
త్వాం తు పశ్యామి తత్త్వేన యత్తే రూపం సనాతనం || 88 ||

దివం తే శిరసా వ్యాప్తం పద్భ్యాం దేవీ వసుంధరా |
విక్రమేణ త్రయో లోకాః పురుషోఽసి సనాతనః || 89 ||

దిశో భుజా రవిశ్చక్షుర్వీర్య శుక్రః ప్రతిష్ఠితః |
సప్తమార్గా నిరుద్ధాస్తే వాయోరమితతేజసః || 90 ||

అతసీపుష్పసంకాశం పీతవాససమచ్యుతం |
యే నమస్యంతి గోవిందం న తేషాం విద్యతే భయం || 91 ||

ఏకోఽపి కృష్ణస్య కృతః ప్రణామో
దశాశ్వమేధావభృథేన తుల్యః |
దశాశ్వమేధీ పునరేతి జన్మ
కృష్ణప్రణామీ న పునర్భవాయ || 92 ||

కృష్ణవ్రతాః కృష్ణమనుస్మరంతో
రాత్రౌ చ కృష్ణం పునరుత్థితా యే |
తే కృష్ణదేహాః ప్రవిశంతి కృష్ణం
ఆజ్యం యథా మంత్రహలతం హలతాశే || 93 ||

నమో నరకసంత్రాసరక్షామండలకారిణే |
సంసారనిమ్నగావర్తతరికాష్టాయ విష్ణవే || 94 ||

నమో బ్రహ్మణ్యదేవాయ గోబ్రాహ్మణహితాయ చ |
జగద్ధితాయ కృష్ణాయ గోవిందాయ నమో నమః || 95 ||

ప్రాణకాంతారపాథేయం సంసారోచ్ఛేదభేషజం |
దుఃఖశోకపరిత్రాణం హారిరిత్యక్షరద్వయం || 96 ||

యథా విష్ణుమయం సత్యం యథా విష్ణుమయం జగత్ |
యథా విష్ణుమయం సర్వం పాపా మే నశ్యతాం తథా || 97 ||

త్వాం ప్రపన్నాయ భక్తాయ గతిమిష్టాం జిగీషవే |
యచ్ఛ్రేయః పుండరీకాక్ష తద్ధ్యాయస్వ సురోత్తమ || 98 ||

ఇతి విద్యాతపోయోనిరయోనిర్విష్ణురీడితః |
వాగ్యజ్ఞేనార్చితో దేవః ప్రీయతాం మే జనార్దనః || 99 ||

నారాయణః పరంబ్రహ్మ నారాయణ పరం తపః |
నారాయణపరో దేవః సర్వం నారాయణః సదా || 100 ||

వైశంపాయన ఉవాచ
ఏతావదుక్త్వా వచనం భీష్మస్తద్గతమానసః |
నమ ఇత్యేవ కృష్ణాయ ప్రణామమకరోత్తదా || 101 ||

అభిగమ్య తు యోగేన భక్తిం భీష్మస్య మాధవః |
త్రైలోక్యదర్శనం జ్ఞానం దివ్యం దత్త్వా యయౌ హరిః || 102 ||

తస్మిన్నుపరతే శబ్దే తతస్తే బ్రహ్మవాదినః |
భీష్మం వాగ్విర్భాష్యకంఠాస్తమానర్చుర్మహామతిం || 103 ||

తే స్తువంతశ్చ విప్రాగ్ర్యాః కేశవం పురుషోత్తమం |
భీష్మం చ శనకైః సర్వే ప్రశశంసుః పునః పునః || 104 ||

విదిత్వా భక్తియోగం తు భీష్మస్య పురుషోత్తమః |
సహసోత్థాయ సంహృష్టో యానమేవాన్వపద్యత || 105 ||

కేశవః సాత్యకిశ్చాపి రథేనైకేన జగ్ముః |
అపరేణ మహాత్మానౌ యుధిష్ఠిరథనంజయౌ || 106 ||

భీమసేనో యమౌ చోభౌ రథమేకం సమాశ్రితాః |
కృపో యుయుత్సుః సూతశ్చ సంజయశ్చ పరంతపః || 107 ||

తే రథైర్నుగరాకారైః ప్రయాతాః పురుషర్షభాః |
నేమిఘోషేణ మహతా కంపయంతో వసుంధరాం || 108 ||

తతో గిరః పురుషవరస్తవాన్వితా
ద్విజేరితాః పథి సుమనాః స శుశ్రువే |
కృతాంజలిం ప్రణతమథాపరం జనం
స కేశిహా ముదితమనాభ్యనందత || 109 ||

|| ఇతి శ్రీ భీష్మస్తవరాజః సమాప్తః ||